

УДК 355.02

І. С. Руснак,

доктор військових наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, перший заступник Міністра оборони України,

А. Г. Петренко,

директор Департаменту воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України, генерал-майор,

А. В. Яковенко,

заступник начальника управління – начальник відділу стратегічного планування розвитку об'єднаних спроможностей управління стратегічного планування розвитку спроможностей Департаменту воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України, полковник,

І. М. Романюк,

кандидат педагогічних наук, доцент, головний спеціаліст відділу стратегічного планування розвитку спроможностей видів Збройних Сил управління стратегічного планування розвитку спроможностей Департаменту воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України,

В. Д. Кохно,

кандидат військових наук, доцент

Оборонне планування на основі спроможностей: особливості та перспективи впровадження

За результатами аналізу вітчизняного й зарубіжного досвіду оборонного планування та з урахуванням потреб реформування сектору безпеки і оборони України наведено погляди на особливості оборонного планування на основі спроможностей та перспективи його впровадження у процес розвитку сил оборони держави.

Ключові слова: спроможність, сили оборони, оперативні (бойові, спеціальні) спроможності, оборонне планування на основі спроможностей, інтегрована система управління ризиками, гармонізація оборонного та бюджетного планування.

© І. С. Руснак, А. Г. Петренко, А. В. Яковенко, І. М. Романюк, В. Д. Кохно, 2017

Актуальність проблеми та її зв'язок з практичними й науковими завданнями. У перші роки існування незалежної України оборонне планування здійснювалося за інерцією на основі застарілих радянських поглядів, які не відповідали новим політичним та економічним реаліям. Основним орієнтиром було стрімке згортання воєнного потенціалу держави з метою скорочення необхідних для його підтримання витрат.

Затвердження в 1997 р. Державної програми будівництва та розвитку Збройних Сил України на період до 2005 р. стало першою спробою втілення системного підходу до військового будівництва як одного із центральних питань підготовки оборони. Але невизначеність орієнтирів розвитку Збройних Сил, недосяжність окремих показників, невідповідність змісту програми зовнішнім і внутрішнім політичним реаліям та економічним умовам змусили керівництво оборонним відомством обмежити виконання Державної програми зусиллями, спрямованими на «виживання» армії. Тож у 2000 р. була затверджена Державна програма реформування та розвитку Збройних Сил України на період до 2005 р., яка спиралася на програмно-цільовий метод оборонного планування – досить дієвий інструмент управління ефективним використанням коштів оборонного бюджету. Проте через низку несприятливих зовнішніх і внутрішніх факторів, насамперед через хронічне недофінансування, цю Державну програму також було виконано лише частково.

У 2005 р. нове політичне керівництво держави надало оборонній політиці України акценти, пов'язані з орієнтацією на вступ до НАТО. У грудні 2005 р. було ухвалено Державну програму розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 рр., яка стала спробою наблизити систему оборонного планування України до євроатлантичних стандартів. Програма враховувала прогнози фінансового й матеріального забезпечення потреб оборони та передбачала можливі ситуації застосування Збройних Сил. Однак через політичну нестабільність реалізація програми здійснювалася виключно в «ручному режимі» за умов украї обмеженого фінансування й не дала бажаних результатів [1, с. 25–27].

Проголошення у 2011 р. позаблокового статусу України не сприяло розвитку вітчизняної системи оборонного планування. Тривали скорочення бойових спроможностей Збройних Сил і занепад оборонно-промислового комплексу.

Нині, коли Україна перебуває в стані фактичної війни з Російською Федерацією, оборонна реформа стала ключовим завданням, одним з головних напрямів вирішення якого є вдосконалення оборонного планування. На цьому шляху великий науковий і практичний інтерес становить широко апробоване країнами НАТО оборонне планування на основі спроможностей.

Аналіз літератури за темою дослідження. Проблеми стратегічного планування в секторі безпеки і оборони України під різними кутами зору розглядалися в минулі

роки в публікаціях В. Ю. Богдановича [2–5], А. Я. Маначинського [3], А. І. Семенченка [4–6], О. О. Бортника, В. А. Мухи, Ю. В. Єгорова [5], В. П. Горбуліна [7; 8], А. Б. Качинського [7] та ін. Практично всі автори вказували на відсутність в Україні єдиної системи органів, здатних забезпечити формування й розвиток сектору безпеки і оборони в контексті існуючих викликів та загроз.

Досвід НАТО показує, що запроваджені в країнах Альянсу підходи до планування на основі спроможностей дали змогу перейти до концепції розвитку сил оборони країн-партнерів за принципом «ефективність на протизвагу кількості» та здійснити функціональну інтеграцію процесів оборонного і бюджетного планування. Кінцевою метою такого планування є формування на підставі прогнозованих економічних умов комплексних спроможностей сил оборони, достатніх для гарантованого виконання визначених завдань.

На користь концепції оборонного планування на основі спроможностей свідчать наведені нижче положення офіційних документів НАТО і твердження досвідчених фахівців із країн-партнерів.

«Цей метод [метод оборонного планування на основі спроможностей. – *Авт.*] включає функціональний аналіз усіх вимог до існуючих та необхідних спроможностей. Спроможності визначаються на основі задач, що потребують вирішення... Після визначення необхідної кількості спроможностей вибираються найбільш ефективні з точки зору витрат варіанти задоволення вимог для виконання необхідних задач» [9].

«Концепція планування на основі спроможностей визнає взаємозалежність сил і засобів, доктрин, організації та підтримки в забезпеченні обороноздатності, а також необхідність вивчення варіантів і компромісів між існуючими та необхідними спроможностями, з огляду на ефективність, ціну та ризики, з тим щоб визначити оптимальні інвестиції в розвиток сил» [10].

«Планування на основі спроможностей – це системний процес розвитку сил, метою якого є вибір найбільш прийнятних рішень щодо виконання державних пріоритетних задач. Відпрацьовані варіанти застосування сил мають відповідати стратегічним цілям, мінімізувати витрати й ризики та відповідати іншим обмеженням» [11].

У статті І. С. Романченка, В. Ю. Богдановича, М. М. Денежкіна, П. М. Крикуна [12] проведено оцінювання стану й розвитку системи оборонного планування в Збройних Силах України. Автори роблять висновок про необхідність глибшої інтеграції оборонного планування в систему державного прогнозування і стратегічного планування (включно з бюджетним плануванням).

Широкий спектр поглядів на стан і перспективи розвитку оборонного планування в Україні продемонстровано на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми проведення оборонної реформи в Україні», яка відбулася в Національному університеті

оборони України імені Івана Черняхівського в березні 2017 р. [13].

Так, Ю. В. Пунда [13, с. 10] звернув увагу на існуючі проблеми функціонування сил оборони, окресливши як одну з головних серед них недосконалість процесу та процедур оборонного планування.

П. М. Крикун, В. І. Павленко [13, с. 62] роблять наголос на доцільності використання методу «перехресного» планування при визначенні сил та засобів за сценаріями застосування сил оборони. Сутність методу полягає в тому, що кожний суб'єкт сил оборони може одночасно виступати і як реципієнт, котрий отримує від інших суб'єктів певні сили й засоби для виконання функцій, у яких він є головним, і як донор, який надає свої сили і засоби в інтересах інших суб'єктів,

А. М. Іващенко, А. К. Павліковський, І. М. Сівоха [13, с. 76] наголошують на необхідності прискорення підготовки фахівців відповідного профілю з метою подолання проблем удосконалення системи оборонного планування в Україні.

М. М. Денежкін [13, с. 88] показав, що перехід на принципи та правила планування, які використовуються у країнах – членах НАТО, є засобом підвищення дієвості оборонного планування, проте їх не слід сліпо копіювати.

Представники Генерального штабу Збройних Сил України Д. В. Михайлюк, В. М. Гринь [13, с. 22] окреслили проблематику впровадження процесу оборонного планування на основі спроможностей відповідно до євроатлантичних принципів та підходів у діяльність Головного управління оборонного та мобілізаційного планування Генерального штабу.

Фахівцями Департаменту воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України О. В. Буняком, Р. Г. Бондарем, І. М. Романюком, В. І. Троцьким на основі службового досвіду та з використанням консультативно-дорадчої допомоги іноземних радників при Міністерстві оборони та Генеральному штабі Збройних Сил України проаналізовані наявні досягнення у сфері запровадження оборонного планування на основі спроможностей у контексті загального процесу реформ в оборонному відомстві [1; 13–16].

Вивчення цих та інших поглядів, а також думок іноземних фахівців дає змогу зробити висновок, що система оборонного планування на основі спроможностей здатна забезпечити ефективне реагування на зміни в безпековому середовищі за наявності органів державного управління, які існують в Україні. Але це потребує якісно нової державної політики, спрямованої на комплексне реформування системи забезпечення національної безпеки з урахуванням вітчизняного й зарубіжного досвіду.

8 червня 2017 р. Верховна Рада України підтримала законопроект, що закріплює зовнішньополітичний курс України, пріоритетом якого названо вступ до НАТО [17]. Тому зарубіжний досвід стратегічного планування

набуває нині ще більшого значення для розвитку сектору безпеки і оборони України. Одним з найважливіших надбань такого досвіду є система оборонного планування на основі спроможностей.

З огляду на викладене вище, *метою* статті є розгляд особливостей і перспектив упровадження оборонного планування на основі спроможностей як найбільш прийнятого на сучасному етапі реформування й розвитку в секторі безпеки і оборони України.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до визначених Стратегічним оборонним бюлетенем України завдань Міністерство оборони України приступило до нового етапу вдосконалення системи оборонного планування (в рамках виконання Стратегічної цілі № 2), а саме до впровадження планування розвитку спроможностей Збройних Сил; створення інтегрованої системи управління ризиками як складової системи оборонного планування; впровадження в бюджетну політику у сфері оборони євроатлантичних принципів та підходів щодо бюджетного планування [18, с. 21–23].

На сьогодні в НАТО розрізняють дев'ять окремих методів (видів) оборонного планування: планування за принципом «зверху – вниз»; планування на основі ресурсів; планування на основі технологій; планування, основане на уникненні ризиків; послідовне планування; планування на основі історичного досвіду; планування на основі сценаріїв; планування на основі загроз; планування на основі спроможностей [19, с. 3–4]. Слід зазначити, що метод планування на основі спроможностей є найбільш універсальним, оскільки оперує більшістю факторів, які враховуються при проведенні оборонного планування за іншими методами.

Переходячи до детальнішого розгляду процесу оборонного планування на основі спроможностей, виокремимо найважливіші терміни й поняття, насамперед такі, як «спроможність (оперативна, бойова, спеціальна)»; «базові компоненти (складові) спроможностей»; «планування на основі спроможностей».

Спроможність (оперативна, бойова, спеціальна) – це здатність структурної одиниці (елемента) збройних сил (сил оборони) або сукупності сил і засобів виконувати певні завдання (забезпечувати реалізацію визначених військових цілей) за певних умов обстановки, ресурсного забезпечення та відповідно до встановлених стандартів [20, с. 5].

Базові компоненти (складові) спроможностей:

- доктринальна база – наявність концепцій, настанов, засад застосування, стандартних операційних процедур та інших керівних документів;
- організація – наявність організаційної структури відповідних сил і засобів, які створюють відповідну спроможність;
- підготовка – наявність системи підготовки відповідних сил і засобів, що створюють певну спроможність, індивідуальна та колективна підготовка особового складу, підготовка штабів і військових формувань;

- ресурсне забезпечення – забезпеченість необхідним озброєнням і військовою технікою, обладнанням, запасами матеріально-технічних засобів і витратних матеріалів, а також фінансовими ресурсами;

- якість управління та освіта – наявність належного рівня професійної підготовки керівного складу всіх ланок, системи військової освіти і науки, яка забезпечує обґрунтований розвиток і застосування військ (сил);

- персонал – наявність кваліфікованого та мотивованого особового складу;

- військова інфраструктура – наявність об'єктів та окремих споруд, призначених для забезпечення виконання військами (силами) завдань збройної боротьби, а також для розміщення й забезпечення їхньої життєдіяльності;

- сумісність – доктринальна, оперативна й технічна сумісність сил і засобів для спільних дій у складі сил оборони, а також багатонаціональних формувань.

Базові компоненти (складові) спроможностей є визначальними для їх створення, розвитку та оцінювання [20, с. 2–3].

Згідно з Каталогом спроможностей НАТО [21], носіями спроможностей у Збройних Силах України слід вважати:

- з'єднання, військові частини (військові організаційні структури) і підрозділи військових частин;

- органи (пункти) управління – Генеральний штаб, Об'єднаний оперативний штаб, командування видів Збройних Сил, Сил спеціальних операцій, Високомобільних десантних військ, управління оперативного командування, повітряного командування, морського командування, елементи органів (пунктів) управління оперативних (оперативно-тактичних) угруповань військ (сил);

- окремі засоби – літаки, вертольоти, кораблі, судна, ракетні комплекси, засоби протиповітряної оборони тощо;

- системи – автоматизованого управління військами (силами), обміну даними розвідки та обстановки, оповіщення, менеджменту оборонних ресурсів, захисту інформації тощо, які включають відповідне обладнання та програмне забезпечення [20, с. 3–4].

Планування на основі спроможностей – один з методів оборонного планування, особливістю якого є розвиток спроможностей збройних сил (сил оборони) для ефективною протидії загрозам і ризикам як військового, так і невійськового характеру з урахуванням імовірних сценаріїв розвитку кризових ситуацій на довгострокову перспективу (зазвичай на 10–15 років) (рис. 1).

Більшість країн – членів НАТО впровадила або впроваджує цей метод оборонного планування [20, с. 1].

Оборонне планування на основі спроможностей передбачає здійснення функціонального аналізу самого предмета планування. Функції та завдання, які мають виконуватися під час очікуваних (вірогідних) майбутніх операцій, трансформуються у вимоги до спроможностей, на підставі чого планується їх створення, утримання й розвиток.

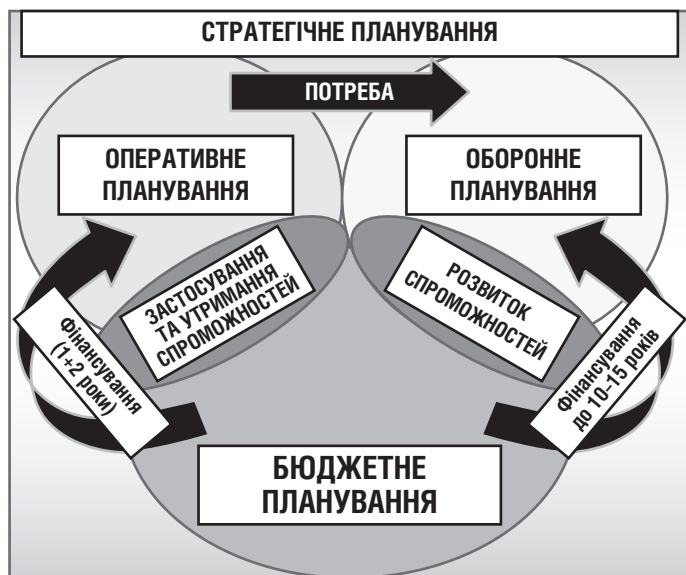

Рис. 1. Планування на основі спроможностей

Варто відмітити кілька досить важливих особливостей цього методу:

по-перше, оборонне планування на основі спроможностей не базується тільки на наявних ресурсах (як планування на основі бюджету), але враховує обсяг ресурсів, який може бути виділений для того, щоб сформувати оптимальний набір спроможностей у майбутньому;

по-друге, на відміну від планування на основі загроз, планування на основі спроможностей зосереджується не на створенні нових військових організаційних структур на протипагу відповідному бойовому потенціалу противника, а на розвитку спроможностей військ (сил) для ефективного виконання визначених завдань;

по-третє, оборонне планування на основі спроможностей не базується на конкретних сценаріях реалізації загроз воєнній безпеці, але використовує сценарії для того, щоб визначити необхідні спроможності.

З урахуванням зазначеного та на виконання вимог Стратегічного оборонного бюлетеня України [18] та Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2020 р. [22] у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України запроваджується система оборонного планування на основі спроможностей як комплекс заходів планування, що здійснюються за єдиними принципами і стандартами з метою своєчасного формування, підготовки та застосування в операціях належним чином оснащених, навчених і забезпечених комплектів військ (сил). Це досягається шляхом ідентифікації та пріоритетного розвитку необхідних спроможностей як військового (оперативні, бойові та спеціальні), так і не-військового характеру (стратегічні комунікації, лікування та реабілітація, інформаційне забезпечення тощо).

Відповідно до практики країн Європейського Союзу й НАТО, оборонне планування включає планування сил,

планування логістики, планування системи управління, планування ресурсів і планування розвитку озброєння.

Таким чином, планування на основі спроможностей є структурованим, прозорим та гнучким процесом здійснення цілеспрямованих інвестицій в оборону держави з метою досягнення визначених стратегічних пріоритетів на основі цільових показників, витрат і ризиків.

Загальний процес оборонного планування на основі спроможностей складається з п'яти основних етапів, які мають послідовний та циклічний характер (рис. 2).

У разі потреби будь-який з етапів оборонного планування може бути проведений окремо, в період між повними циклами.

Зазначимо, що процес оборонного планування на основі спроможностей застосовується в країнах НАТО в інтересах планування розвитку спроможностей збройних сил, сил оборони на середньострокову і довгострокову перспективу [23, с. 106].

Розглянемо детальніше зміст і призначення етапів оборонного планування на основі спроможностей.

Перший етап – визначення засад державної політики у сфері безпеки та оборони. Здійснюється кожні чотири роки з метою формування єдиної для всіх складових сектору безпеки і оборони політичної платформи. Передбачає розробку (уточнення положень) основоположних документів у сфері національної безпеки і оборони. В умовах України це – Стратегія національної безпеки, Воєнна доктрина (Стратегія воєнної безпеки), які визначають державну політику в цій сфері.

На цьому етапі, зокрема, визначається рівень амбіцій на наступні чотири роки, що передбачає кількість і масштаб операцій, до ведення яких треба бути готовими. У подальшому на основі засад державної політики у сфері безпеки і оборони розробляються керівні принципи та припущення для визначення мінімально необхідних спроможностей.

Другий етап – визначення потреб (спроможностей). На цьому етапі з метою досягнення визначених політичних цілей та на підставі аналізу ризиків і загроз здійснюється розробка ймовірних сценаріїв застосування збройних сил (операцій) та формування Єдиного переліку мінімально необхідних спроможностей для забезпечення визначеного рівня амбіцій.

Під час розробки Єдиного переліку спроможностей розподіляються на окремі сфери, розробляється їхня структура, здійснюється їх опис та визначаються вимоги до кожної з них. Єдиний перелік є невід'ємною частиною національних програм розвитку Збройних Сил України на середньострокову перспективу.

На підставі порівняння бажаних та наявних спроможностей опрацьовуються Переліки надлишкових і дефіцитних спроможностей. Дефіцитні спроможності оцінюються за допомогою різноманітних сценаріїв з погляду їх можливого впливу на досягнення запланованого рівня амбіцій та на виконання поточних операцій. Розробляються Перелік пріоритетів та Перелік основних

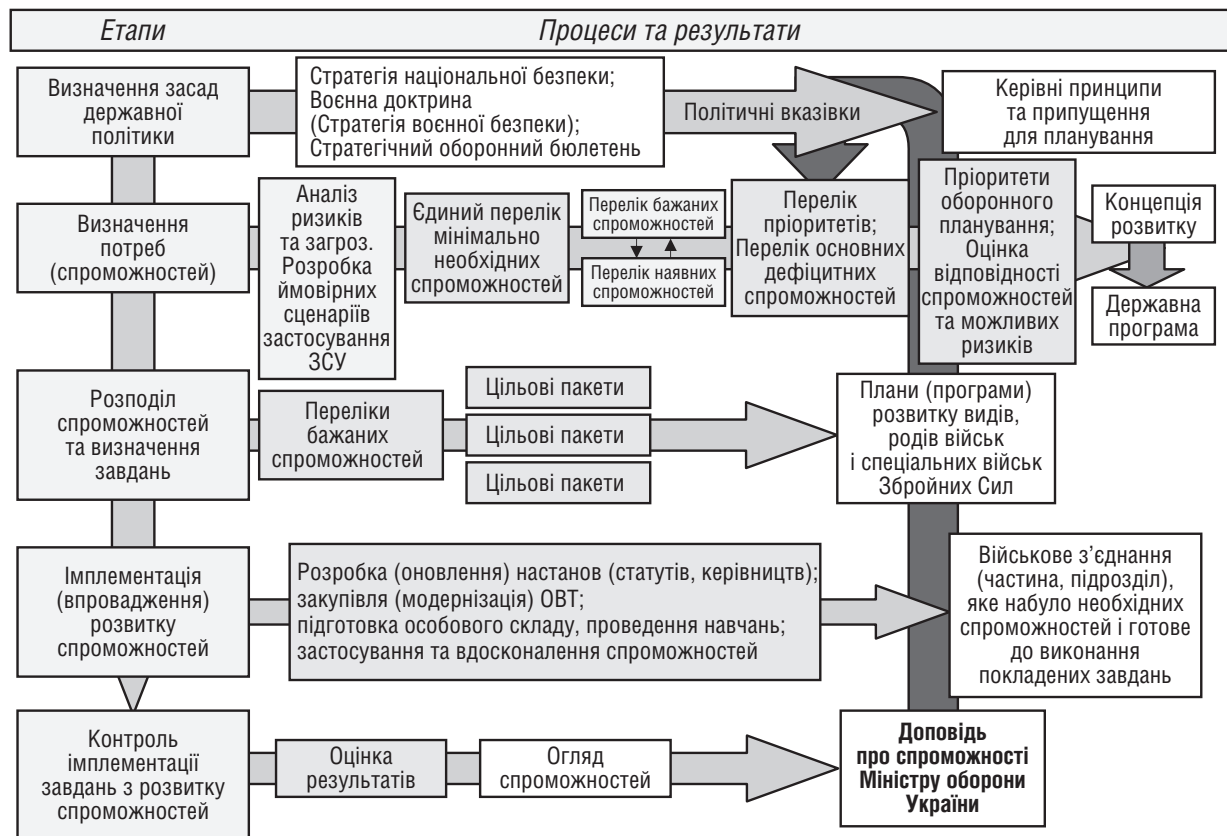

Рис. 2. Етапи оборонного планування

дефіцитних спроможностей (перший документ стосується оборонного планування, другий – оперативного). Крім того, на підставі Переліку пріоритетів визначаються Пріоритети оборонного планування, на яких рекомендується зосередити наявні ресурси.

Третій етап – розподіл спроможностей та визначення завдань. На підставі переліку мінімально необхідних спроможностей здійснюється розподіл цих спроможностей між Збройними Силами та іншими складовими сил оборони. Формуються Переліки бажаних спроможностей, котрі мають бути досягнуті (виділені) кожною складовою сил оборони та окремо для колективних спроможностей. З урахуванням потреби в узгодженні зі складовими сил оборони України цей процес може тривати близько року (це відповідає також практиці країн Альянсу).

Переліки бажаних спроможностей можуть бути розділені на цільові пакети. Передбачається, що зазначені цільові пакети стануть частиною комплексного документа розвитку спроможностей Збройних Сил та інших складових сил оборони на середньострокову перспективу.

Четвертий етап – імплементация. Основним змістом етапу є виконання завдань, визначених комплексним документом розвитку спроможностей Збройних Сил та інших складових сил оборони. Етап охоплює розробку (оновлення) настанов (статутів, керівництв), закупівлю (модернізацію) озброєння та військової техніки, необхідні організаційні заходи, підготовку особового складу,

проведення навчань, застосування (тестування) й удосконалення спроможностей.

Виконання завдань щодо розвитку спроможностей здійснюється відповідно до вимог чинних нормативних документів, адаптованих до стандартів НАТО, з урахуванням усіх базових компонентів (складових) спроможностей.

П'ятий етап – оцінювання результатів. Оцінювання результатів здійснюється кожні два-три роки шляхом проведення огляду спроможностей. За результатами оцінювання готується та подається на розгляд керівництва оборонного відомства доповідь про спроможності, на основі якої здійснюється уточнення завдань і коригування планів щодо розвитку (досягнення) спроможностей.

Упровадження методології оборонного планування на основі спроможностей у практику стало важливим завданням реформування оборонного відомства України. Основні зусилля при цьому зосереджені на таких напрямках:

- упровадження категорійно-понятійного апарату для забезпечення єдиного розуміння термінології та аббревіатур, які застосовуватимуться в процесах оборонного, оперативного, бюджетного планування, планування підготовки військ, розвитку озброєння та військової техніки та є сумісними з відповідними формалізованими документами НАТО;
- створення відповідної нормативно-правової бази з питань стратегічного та оборонного планування на основі спроможностей;

- визначення базового переліку військових стандартів Альянсу, які містять загальні вимоги до бойових (оперативних, спеціальних) спроможностей військ (сил), системи управління, підготовки, критеріїв оцінювання, попереднього огляду наявних спроможностей;
- практичні заходи, які мають закласти основу оборонного планування на основі спроможностей.

Навесні 2017 р. розроблені й установленим порядком затверджені військові стандарти «Воєнна політика, безпека та стратегічне планування. Стратегічне планування розвитку спроможностей Збройних Сил України. Абревіатури» [24] та «Воєнна політика, безпека та стратегічне планування. Стратегічне планування розвитку спроможностей Збройних Сил України. Терміни та визначення» [25].

У червні 2017 р. Міністр оборони України затвердив Рекомендації з оборонного планування на основі спроможностей у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України [20].

Надалі передбачається зміцнити основи розвитку спроможностей шляхом опрацювання законодавчих, нормативно-правових актів відповідно до стандартів і досвіду країн – членів Альянсу та забезпечити належне функціонування постійно діючих колегіальних органів (робочих груп), зокрема:

- внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України «Про національну безпеку України» [26];
- внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації та фінансування стратегічного планування у сфері оборони і військового будівництва» з урахуванням сучасних вимог;
- сформувати каталоги спроможностей видів та родів військ (сил) Збройних Сил України з описами вимог до кожної з наведених типових спроможностей;
- розробити Каталог спроможностей Збройних Сил України та сформувати Єдиний перелік (каталог) спроможностей Міністерства оборони України та Збройних Сил України;
- розробити Положення про організацію оборонного планування в Міністерстві оборони України, Збройних Силах та інших складових сил оборони.

Протягом 2017 р. з метою поліпшення умов упровадження нового процесу оборонного планування передбачається:

- продовжити профільну підготовку визначеного персоналу Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України, видів та окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, а також вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ Збройних Сил України із залученням викладачів іноземних військових навчальних закладів (Академії оборони Великої Британії), експертів Групи з розбудови оборонних інституцій (США) і радників з питань оборонного бюджету (США) на базі Національного університету оборони

України імені Івана Черняхівського та на відповідних курсах у закордонних військових навчальних закладах;

- з метою вдосконалення освітнього процесу в рамках Програми професійного розвитку цивільного персоналу сектору безпеки і оборони України створити на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського Школу оборонного менеджменту за сприяння британської та грузинської сторін.

В інтересах наукового забезпечення впровадження оборонного планування на основі спроможностей передбачається завершити виконання (на базі Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського) науково-дослідних робіт:

«Розвиток основ стратегічного планування в секторі безпеки і оборони України»;

«Обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення оборонного планування в силах оборони, ґрунтованого на спроможностях»;

«Раціональний розподіл фінансових оборонних ресурсів для ефективного розвитку спроможностей сил оборони».

Надалі передбачене виконання перспективних науково-дослідних робіт з питань методології та практики оборонного планування:

«Обґрунтування пропозицій (рекомендацій) щодо вдосконалення оборонного планування в Збройних Силах України (силах оборони) на основі спроможностей»;

«Розробка методичного апарату розподілу оборонних ресурсів для забезпечення і розвитку спроможностей Збройних Сил України (сил оборони)»;

«Розвиток основ стратегічного планування в секторі безпеки і оборони України», які мають стати підґрунтям до розробки документів усіх видів оборонного планування в Збройних Силах України (в перспективі – у силах оборони).

Починаючи з 2018 р. буде організоване оцінювання ефективності нового процесу оборонного планування, усунення виявлених недоліків його реалізації та поширення на інші складові сектору безпеки і оборони. На всіх етапах цієї роботи залучатиметься консультативно-дорадча допомога іноземних експертів.

Важливим результатом цієї роботи має стати розроблення Комплексного документа розвитку спроможностей Збройних Сил України на середньострокову перспективу, який буде основою для відпрацювання планів утримання та розвитку Збройних Сил, а також започаткування циклічного огляду (оцінювання) спроможностей та формування відповідних пропозицій керівництву Міністерства оборони України [14, с. 56].

Отже, здійснюється планомірний перехід до оборонного планування на основі спроможностей, яке, за визначених економічних умов, має забезпечити формування та підтримання комплексних оперативних (бойових, спеціальних) спроможностей сил оборони України для гарантованого виконання ними визначених завдань.

Висновки

1. Упровадження оборонного планування на основі спроможностей дасть змогу якісніше здійснювати планування розвитку сил оборони, гармонізувати оборонне та бюджетне планування, відійти від «ручного», ситуативного планування та як кінцевий результат – зміцнити обороноздатність держави. Застосування такого виду планування буде значно ефективнішим у разі, якщо проект оборонного бюджету надаватиметься законодавчому органу в супроводі адекватного опису оборонних програм разом зі звітом про стан їх виконання.

2. Перехід до планування на основі спроможностей потребує переосмислення всього процесу оборонного планування та вирішення низки окремих проблемних питань:

- формування відповідного термінологічного апарату, передусім пов'язаного з поняттям «спроможності»;
- запровадження нових, специфічних елементів циклу оборонного планування: оцінювання (огляду) спроможностей сил оборони та оцінювання ризиків, пов'язаних з вибором того чи іншого варіанта розвитку спроможностей залежно від наявного фінансового ресурсу;
- розробки методик переведення спроможностей у кількісно-якісні показники, передусім для формування відповідних організаційних структур;
- уточнення (перерозподілу) функцій і завдань, а також відповідальних за їх виконання в Міністерстві оборони та Генеральному штабі Збройних Сил України.

3. Запровадження в діяльність Міністерства оборони та Збройних Сил України оборонного планування на основі спроможностей дасть змогу значно покращити якість планування, підвищити здатність Збройних Сил України до виконання завдань за призначенням, поширити отриманий досвід на інші складові сектору безпеки і оборони. При цьому забезпечуватиметься активна участь України в реалізації Спільної безпекової та оборонної політики Європейського Союзу та співробітництві з НАТО з метою досягнення критеріїв, потрібних для набуття повноправного членства в Альянсі.

4. Результати процесу розвитку спроможностей стимулюватимуть розвиток військової науки та оборонних технологій, механізмів постачання й закупівель, програм підготовки сил оборони відповідно до практики євроатлантичних держав.

Перелік літератури

1. Романюк І. М. Стратегічне планування: від минулого до сьогодення / І. М. Романюк // Відродження Українського війська: сучасність та історична ретроспектива: Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції (1–2 грудня 2016 р.). – К. : НУОУ, 2016. – С. 24–27.
2. Богданович В. Ю. Воєнна безпека України: методологія дослідження та шляхи забезпечення / В. Ю. Богданович. – К. : Тираж, 2003. – 322 с.
3. Богданович В. Ю. Методологические основы системных исследований проблем военной безопасности государства /

В. Ю. Богданович, А. Я. Маначинский. – К. : Церта-Арт, 2001. – 172 с.

4. Богданович В. Ю. Спосіб формалізації стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки держави / В. Ю. Богданович, А. І. Семенченко // Стратегічна панорама. – 2006. – № 3. – С. 42–53.

5. Богданович В. Ю. Теоретико-методологічні засади забезпечення національної безпеки держави у її визначальних сферах: монографія / В. Ю. Богданович, А. І. Семенченко, Ю. В. Єгоров, О. О. Бортник, В. А. Муха. – К. : Київ, 2007. – 370 с.

6. Семенченко А. І. Категорійно-понятійний апарат стратегічного планування забезпечення національної безпеки / А. І. Семенченко // Стратегічна панорама. – 2008. – № 2. – С. 20–31.

7. Горбулін В. П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки : монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.

8. Горбулін В. П. Розвиток оборонного планування як складової національної системи планування у сфері безпеки і оборони за умов наближених до процедур та стандартів НАТО. Аналітична записка / В. П. Горбулін, П. М. Крикун. – К. : НІСД, 2017. – 17 с.

9. Рада з досліджень та технологій НАТО: група з досліджень, аналізу та моделювання (SAS) // Довідник з довгострокового оборонного планування, 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a414193/pdf.

10. НАТО, використання сценаріїв довгострокового планування оборони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.plausiblefutures.com/55074>.

11. Уокер Р. С. На шляху до управління оборонним потенціалом: дискусійний документ, 2002.

12. Романченко І. С. Стан і перспективи розвитку системи оборонного планування в Збройних Силах України / І. С. Романченко, В. Ю. Богданович, М. М. Денежкін, П. М. Крикун // Наука і оборона. – 2017 – № 1. – С. 25–30.

13. Актуальні проблеми проведення оборонної реформи в Україні: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 24 березня 2017 р.). – К. : Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 2017. – 132 с.

14. Бондарь Р. Г., Романюк І. М. Впровадження оборонного планування, заснованого на спроможностях // Проблеми впровадження стандартів НАТО у функціонування Збройних Сил України та шляхи їх вирішення: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (15 грудня 2016 р.). – К. : НУОУ, 2016. – С. 53–56.

15. Буняк О. В., Бондарь Р. Г., Романюк І. М. Проблеми розвитку спроможностей сил оборони // Проблеми формування ефективної політики, системи планування і управління ресурсами в секторі оборони з використанням сучасних євроатлантичних підходів: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (24 березня 2017 р.). – К. : НУОУ, 2017. – С. 16–19.

16. Романюк І. М., Троцький В. І. Оборонне планування в контексті сучасних євроатлантичних підходів // Збірник тез доповідей науково-практичної конференції «Актуальні проблеми підготовки, застосування ЗСУ, управління ними, їх тилового, технічного та оперативного забезпечення, математичного і програмного забезпечення підготовки ЗСУ» (м. Київ, 27–28 вересня 2016 р.) / ЦНДІ ЗС України – К. : ЦНДІ ЗСУ, 2016. – С. 49–53.

17. Рада проголосувала за пріоритетність вступу до НАТО / Агентство «Новинарня», 8 червня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://novynarnia.com/2017/06/08/rada-progolosovala-za-prioritetnist-vstupu-do-nato/>.

18. Стратегічний оборонний бюлетень України : Введена в дію Указом Президента України № 240/2016 від 6 червня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/2402016-20137>.

19. Handbook on Long Term Defence Planning // North Atlantic Treaty Organization, RTO technical Report 69 (RTO-TR-069; AC/323(SAS-025)TP/41) – Published April 2003, Distribution and Availability on Back Cover.

20. Рекомендації з оборонного планування на основі спроможностей в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України : Затверджено Міністром оборони України, 12 червня 2017 року / Міністерство оборони України (Департамент воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України). – К. : МОУ, 2017. – 29 с.

21. TT-151451 Bi-SC Capability Codes and Capability Statements / Supreme Allied Commander, Europe B-7010 SHAPE, Belgium (SH/PLANS/JCAP/FCP/16-311533); Supreme Allied Commander, Transformation Norfolk, Virginia 23551-2490, United States of America (5000/FPR-0460/TTE-151451/Ser:

NU0083) / Releasable to EUMS, PfP, MD, ICI, Afghanistan, Australia, Iraq, Japan, The Republic of Korea, Mongolia, New Zealand and Pakistan. – NATO Unclassified, 26 January 2016.

22. Державна програма розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року : Введена в дію Указом Президента України № 73/2017 від 27 березня 2017 року.

23. *Fleischer P.* NATO Defence Planning Process. Implications for defense posture // *Securitologia*, № 1/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cejsh.icm.edu.pl/cejsh/Pawel_Fleischer_OK.pdf.

24. Військовий стандарт ВСТ 01.004.005-2017 (01) «Воєнна політика, безпека та стратегічне планування. Стратегічне планування розвитку спроможностей Збройних Сил України. Абревіатури» / Управління стандартизації, кодифікації та каталогізації (від 28.04.2017 № 5). – К. : МОУ, 2017.

25. Військовий стандарт ВСТ 01.004.006-2017 (01) «Воєнна політика, безпека та стратегічне планування. Стратегічне планування розвитку спроможностей Збройних Сил України. Терміни та визначення» / Управління стандартизації, кодифікації та каталогізації (від 28.04.2017 № 5). – К. : МОУ, 2017.

26. Закон України «Про національну безпеку України». Розділ II : Планування в секторі національної безпеки і оборони : проект. – К., 2017. – 32 с.